

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра етнології і археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етнічна демографія

Освітня програма Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії

Галузь знань 29 Міжнародні відносини

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 6 від “11” грудня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етнічна демографія
Викладач (-і)	Боян-Гладка Світлана Петрівна
Контактний телефон викладача	+38097 921 07 19
E-mail викладача	svitlana.boian-hladka@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна/заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 12 годин лекцій, 18 годин семінарських занять, 60 годин самостійна робота
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Консультації щовівторка після занять з 14.00 до 15.00 в 619.
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна “Етнічна демографія” має важливе значення для розуміння студентом етнічних і демографічних процесів у світі. Дисципліна вивчає особливості етнічного відтворення населення на різних етапах їх етнічного розвитку, динаміку чисельності населення, сучасну етнодемографічну ситуацію у світі та Україні. В основі наукової дисципліни лежить пізнання українського народу, його походження, і етнічного розвитку, традиційної культури, закономірності розселення та динаміки чисельності, а відтак сучасного демографічного стану. Дисципліна досліджує зміни кількісного складу етносів, їх статевовікову структуру, народжуваність, смертність, міграцію та розміщення етнічних груп у світі; вивчає актуальність проблеми дослідження сучасної етнодемографічної ситуації у світі та України, особливості динаміки чисельності народів нашої держави на зламі століть. Курс “Етнічна демографія” розроблено із врахуванням новітніх досліджень етнодемографічної ситуації світу.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета: ознайомитися з етнодемографією як навчальною дисципліною, її методологічними підходами і методами аналізу та етнодемографічними процесами і структурою населення світу.</p> <p>Завдання: подати студентам системний виклад матеріалу курсу „Етнічна демографія”; дослідити етнодемографічні процеси у сучасному світі; проаналізувати перші переписи населення України, їхнє значення; показати процес зростання населення у світі та Україні зокрема; охарактеризувати динаміку народжуваності і смертності; проаналізувати етнічний склад населення Землі, етнодемографічну статистику, етнодемометрію, етнодемографічні коефіцієнти; застосовувати здобуті знання на практиці.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній і безпековій сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.</p> <p style="text-align: center;">Загальні компетентності:</p> <p>ЗК1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК2. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня</p> <p>ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і</p>	

досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

Програмні результати навчання

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

РН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

РН 16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

5. Організація навчання

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
6-й семестр	291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	3-й курс	вибірковий

Тематика курсу

Тема	Кількість годин			Завдання
	лекції	семінари	самостійна робота	
Тема 1. Предмет і завдання етнічної демографії. Проміжний характер етнічної демографії в системі	2	2	6	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної

суспільних наук.				роботи, завдання для самостійної роботи.
Тема 2. Історія становлення та розвиток етнодемографічних знань. Формування етнічної демографії як науки.	2	2	6	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
Тема 3. Категорії, методи і джерела етнодемографії.	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
Тема 4. Історія расових класифікацій народів Європи. Розмежувальні ознаки. Типи і локальні варіанти.	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
Тема 5. Динаміка чисельності населення світу. Перші переписи населення та їхнє значення.	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
Тема 6. Міграція населення XIX – XX ст.	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
Тема 7. Біологічні та географічні впливи на етнодемографію		2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
Тема 8. Соціально-економічні та культурно-побутові впливи на розвиток населення світу і України		2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
Тема 9. Залікове заняття		2		Завдання для індивідуальної роботи
Всього	12	18	60	

6. Система оцінювання курсу	
Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція (контрольне тестове опитування)	20
Семінарське заняття	50
Самостійна робота (проходження онлайн курсу з тематики дисципліни)	10
Індивідуальне завдання (Захист підсумкового проєкту)	20
Максимальна кількість балів	100
Загальна система оцінювання курсу	Поточне оцінювання студентів відбувається за 5-бальною шкалою у випадку усних виступів на семінарських заняттях із подальшим накопиченням балів задля заліку. Найменшою для заліку може бути кількість балів 50, найбільшою – 100. У такий спосіб оцінюються усі різновиди індивідуальної та самостійної роботи, яка може також оцінюватися за 10-бальною шкалою, в залежності від рівня складності завдань
Вимоги до письмової роботи	Письмова робота оцінюється за 10-бальною шкалою. До письмових робіт відносяться також будь-які інші види не аудиторної роботи, котрі передбачають написання самостійного авторського твору. У такому випадку вони оцінюються за 5-бальною шкалою
Семінарські заняття	Виступи на семінарських заняттях оцінюються за 5-бальною шкалою. Активна всестороння участь на занятті може оцінюватися у один додатковий бал
Самостійна робота та індивідуальне завдання	<p>Самостійна робота здобувача є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вдосконалення навичок і вміння працювати з науковою літературою та джерелами. Для засвоєння самостійно опрацьованого матеріалу передбачено усний захист історіографічного джерела із рекомендованої літератури курсу (на вибір студента).</p> <p>Індивідуальне завдання – підготовка проєктів (презентацій) на одну із запропонованих тем.</p> <p><u>ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПРОЄКТУ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблематика вивчення народжуваності та смертності у світі. 2. Етнічні аспекти та чинники народжуваності і смертності в Україні. 3. Фізіологічні чинники народжуваності в Європі та Україні: порівняльний аспект. 4. Етнічні аспекти шлюбно-родинних чинників народжуваності у світі. 5. Шлюб: традиції укладення, форма і європейський вплив. 6. Шлюбність, дітнародженість, розлучення в Україні. 7. Потреба в дітях та її етнічні аспекти в Україні. 8. Сучасні проблеми народжуваності та політика народонаселення в світі. 9. Біологічні та географічні чинники смертності в Європі та Україні. 10. Вплив війн на етнодемографічні процеси в Україні (XX–XXI ст.).

	<p>11. Вплив екологічних чинників на етнодемографічні процеси в Україні (XX – XXI ст.).</p> <p>12. Географічні та кліматичні умови Карпатського регіону в етнодемографії країн Карпатського регіону: вплив, наслідки на життя населення (кін. XIX – поч. XXI ст.).</p> <p>13. Соціальні чинники та етнічні аспекти хвороб в Україні і країнах ЄС.</p> <p>14. Вплив епідемій та пандемій на становище населення України в різний історичний період.</p> <p>15. Культурно-побутові особливості харчування та його порушення як проблема здорового способу життя в Україні і країнах ЄС.</p> <p>16. Етнічні аспекти військових втрат та інших насильницьких смертей в Україні протягом XX ст.</p> <p>17. Міграційні процеси в сучасній Україні і країнах ЄС.</p> <p>18. Причини і характер сучасних міграційних процесів в Європі та його наслідки.</p> <p>19. Етнічний склад населення країн Карпатського регіону.</p> <p>20. Сучасний етнічний склад України.</p> <p>21. Процес консолідації сучасного етнонаселення Карпатського регіону.</p> <p>22. Традиційна сім'я як соціальний інститут в Україні.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Форма і терміни семестрового контролю визначаються навчальним планом. Здобувач (ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» і виконання усіх видів робіт, набору 50 і більше балів.</p>
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Форма підсумкового контролю – залік.</p> <p>Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Для того, щоб отримати залік, необхідно виконати всі види роботи не менше 50 балів.</p> <p>Підсумковий бал складається з суми за семінарське заняття (максимально 50 балів), тестова контрольна робота (максимально 20 балів), самостійна робота (усний захист монографії студентом) (10 балів) і індивідуальна робота (підсумковий проєкт) (максимум 20 балів). У сумі становить 100 балів.</p>
<p>7. Політика курсу</p>	
<p>Письмові роботи:</p> <p>Тестова контрольна письмова робота виконується студентами на 9 семінарському занятті.</p> <p>Академічна доброчесність:</p> <p>Як викладач, так і студент, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Кодексу честі ПНУ https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/</p>	

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недобросовісності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студенту повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, участь у дискусії тощо.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу запізненнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та здачі індивідуальних робіт – вівторок, 14.00 год. – 15.00 год.

Пропущене заняття студент може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило «відпрацювання» проходить в усній формі, вирішенні тестових завдань тощо.

Під час занять дозволяється користування мобільним телефоном виключно для навчальних цілей.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

- Дуткевич Д. Живий місток між народами // Політика і час. 1993. №7. С. 10-11.
Заставний Ф. Географія України. Львів, 1994.
Копчак С. Етнічна структура та міграції населення Українського Прикарпаття: статистико-демографічне дослідження / С. Копчак, В. Мойсеєнко, М. Романюк. Львів, 1996.
Наулко В. Динаміка етнічного складу населення України в ХХ столітті// Здоров'я та відтворення народу України. К., 1991.
Наулко В., Чорна Н. Динаміка чисельності і розміщення українців у світі (XVIII - ХХ ст.)// Народна творчість і етнографія. 1990. № 5.
Наулко В. Динаміка етнічного складу населення України в ХХ столітті// Здоров'я та відтворення народу України. К., 1991.
Прибиткова І.М. Основи демографії: Посібник. К., 1997.
Приходнюк О.М. Етнічна мозаїка середньовічної України // Етноси України: Альманах 2000. Етнополітика: освіта і культура . К., 2000.
Чирков О., Винниченко І. Етнодемографічний розвиток України: історія, сучасність, перспективи. Сучасність. 2000. № 7-8.
Яницька С. Демографічне становище українського села (80-ті - 90-ті рр. ХХ ст.) // Історія в школі . 1998. №12. с. 14-17.

Викладач

Боян-Гладка С.П.